

Jyrki Kallio, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

KIINA PANDEMIAN JÄLKEEN

EPÄVARMUUS LÄIKKY YLKOPOLIITIKKAAN RISTIRIITAISETENA

Kiina on kerryttänyt kansainvälistä myötämielisyyttä avustamalla koronavirus-epidemiasta pahiten kärsineitä maita. Kiina onkin asemassa, jossa se voi osoittaa ottavansa ihmiskunnan kohtalonyhteyden ihanteensa tosissaan. Kiinan kaikki toimet eivät silti ole sopuoinnussa sen pehmeän voiman levittämisyökkimysten kanssa.

Kun uutiset virusepidemian puhkeamisesta Hubein maakunnassa saavuttivat muun maailman, epidemia ristittiin ”wuhanilaiseksi keuhkokuumeeksi”. Kiinaa syytettiin pandemian päästämisestä valloilleen. Samalla kun tautitilanne Euroopassa ja Yhdysvalloissa paheni, Kiina alkoi vähitellen palata normaalioloihin. Kiinan alun perin jyrkiksi kritisoidut toimet taudin leviämisen rajoittamiseksi – kokonaisten kaupunkien sulkemiset ja ihmisten pakkokaranteinit – saivat osakseen kansainvälistä tunnustusta. Vaikka presidentti Donald Trump vielä puhuikin ”kiinalaisesta viruksesta”, Kiina on muutoin saanut kerättyä kansainvälistä hyväksyntää toimittamalla Italiaan

ja Espanjaan terveydenhuollon tarvikkeita, joita maat eivät kyenneet saamaan eurooppalaisilta kumppaneiltaan. Uutistoimisto Xinhuan mukaan presidentti Xi Jinping totesi italialaisille osoittamassaan viestissä, että ihmiskunta muodostaa kohtalonyhteisön.

”Ihmiskunnan kohtalonyhteys” tai ”kohtalonyhteisö” on Kiinan uusi ulkopoliittinen iskusana, joka on löytänyt tiensä jopa YK:n päätöslauselmiin. Tähän asti käsitteeltä on puuttunut konkreettinen sisältö. Käynnissä oleva pandemia on antanut Kiinalle arvokkaan tilaisuuden osoittaa muulle maailmalle, mitä kohtalonyhteisö tarkoittaa ja miten Kiina ottaa vastuuta sen luomisesta. Harmi kyllä, Kiinan ulkoministeriö

on alkanut levittää valeuutisia covid-19-viruksen alkuperästä ja syyttää pandemiasta Yhdysvaltoja. *Kansan päivälehd*en kansallismielisen sisarjulkaisun, *Global Times* -tabloidin pääkirjoitus haukkui hiljakkoin Ruotsin pandemian rajoittamistoimet ”vastuuttomiksi”. Ottaen huomioon, että Ruotsi ei toimenpiteidensä puolesta juuri poikkea useista muista valtioista, lehden hyökkäys oli puhtaasti poliittinen. Sen taustalla on hyytävä ilmapiiri Ruotsin ja Kiinan välisissä suhteissa.

Kiinan pehmeän voiman levittämisyökkimysten kannalta näyttää ilmeiseltä, että Kiinassa vasen käsi ei tiedä mitä oikea tekee. Kiinan kommunistinen puolue (KKP) on

kaiketi määrännyt valtiolliset elimet käyttäytymään kuin Kiina jo lukeutuisi maailman johtaviin suurvaltoihin. Tällainen käytös vastaa myös Kiinan suuren yleisön pontevalla isänmaallisuuskasvatuksella ruokittuja odotuksia. Eri elimillä vaikuttaa kuitenkin olevan erilaisia käsityksiä siitä, miten määräystä tulisi toteuttaa. Tämän kaltainen sekavuus on tyypillisesti merkki sisäisestä epävarmuudesta ja ristiriidoista.

On helppo ymmärtää, miksi KKP:n sisällä tunnelma saattaa olla levoton. Epidemian alkuvaiheessa tilanteen hallinta Hubein maakunnassa petti tavalla, joka sai monet kiinalaiset nettiaktivistit vaatimaan maahan täydellistä sananvapautta. Heidän näkemyksensä mukaan vain siten voitaisiin turvata hallinnon läpinäkyvyys ja tehokkuus. Kansainvälisessä mediassa pohdittiin, oliko Kiinassa koittanut sen oma “Tšernobyl-hetki”? Puolueen hermostuneisuus on sittemmin heijastunut päätökseen karkottaa useita yhdysvaltalaisia journalisteja Kiinasta. Pinnallisesti arvioiden päätös toki oli vastareaktio Yhdysvaltain kiinalaisia tiedotusvälineitä koskeville rajoituksille.

Voidakseen ylläpitää ehdotonta arvoaltaansa KKP:n pitää pystyä kääntämään epidemian vastainen taistelu omaksi voitokseen ja joutonsa ansioksi. Tämä ei ole helppoa,

kun talous kärsii pahoin ja tautitilanteen tulevaisuus on epäselvä. Epidemiasta voi vielä syntyä uusia aaltoja. Ensi vuonna vietetään KKP:n perustamisen satavuotisjuhluvuotta, ja tilaisuutta olisi pitänyt juhlistaa jo tänä vuonna julistamalla “kohtalainen hyvinvointi” saavutetuksi. Käsitteellä tarkoitetaan vuoden 2010 asukaskohtaisen bkt-luvun kaksinkertaistumista. Jo kauppasota Yhdysvaltain kanssa teki selväksi, että tavoitteeseen ei päästä aikataulussa, ja epidemiasta seuraa uusia lykkäyksiä. KKP uhkaa menettää kasvonsa.

Antaessaan kaiken vallan Xi Jinpingille KKP sälytti hänelle myös kaiken vastuun. Viimeksi kuluneiden parin vuoden aikana kriitikki Xitā kohtaan on voimistunut. Häntä syytetään Kiinan voimavarojen hajottamisesta liian laajalle oman maan ulkopuolelle, ja moni arvostelijoista kannattaa paluuta Xin edeltäjien jo Deng Xiaopingin ajoista saakka noudattamalle ulkopolitiittiselle linjalle, jonka mukaan Kiinan tuli pitää kynttilänsä vakana. Xi on sitä vastoin peräänkulluttanut proaktiivista diplomatiaa, minkä mukaisesti Kiina on lisännyt pyrkimyksiään astua supervallan saappaisiin.

Korkeimman johtajan uhraamisen syntipukiksi ei olisi ennenkuulumatonta KKP:n historiassa. Xi on

kuitenkin tosiasiallisesti korvaamaton. Hänen henkilökulttinsa on tehnyt hänestä elämää suuremman johtajan, eikä hänellä ole nimettyjä seuraajaehdokkaita. Sitä paitsi Xi on todennäköisesti kyennyt eliminoimaan ison osan vastustajistaan puolueessa. Niinpä KKP:lla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tiukentaa otettaan sekä puolueen sisällä että koko kiinalaisessa yhteiskunnassa. Kovaan linjaan turvautuminen on KKP:n perinteinen selviytymiskeino. Vaikuttaa siltä, että moni puolueen jäsen muokkaakin käyttäytymistään kovan linjan suuntaan turvatakseen siten oman selustansa. Kiinan Tukholman-suurlähettilään toimet, joista on aiheutunut suurta vahinkoa Kiinan julkisuuskuvalle, ovat ehkä selitettävissä tätä kautta.

Epidemian seurauksena KKP:n sisäinen epävarmuus läikkyi siis niin sisä- kuin ulkopolitiikkaan. On odotettavissa, että Kiinan ulkopolitiikka leimaa lähitulevaisuudessa – vielä tavallistakin enemmän – äänenpainojen jyrkkyys ja toimien ennalta-arvaamattomuus. Yksi-puoluejärjestelmän logiikan näkökulmasta tällaista kehitystä voidaan kaiketi pitää väistämättömänä. Joka tapauksessa ulkopolitiikan kaksijakoisuus ei ole omiaan edistämään Kiinan tavoitetta esittää ihmiskunnan kohtalonyhteys haluamassaan positiivisessa valossa.